

Õiguskantsler

Teie 19.11.2017 nr

Meie 05.12.2017 nr 6-1/171473/1705578

Hoiuseintresside ja täiendava kogumispensioni väljamaksete maksustamine

Austatud avaldaja

Pöördusite õiguskantsleri poole seoses 2018. aasta 1. jaanuaril jõustuvate tulumaksuseaduse muudatustega. Leidsite, et krediidasutuste hoiuseintresside maksuvabastuse kaotamisega rikub riik hoiustajate õiguspärasest ootusest, sest maksustatakse kõik hoiuseintressid, mis makstakse välja pärast 1. jaanuari 2018. Samuti rikub riik Teie hinnangul nn III samba pensionifondi osakutesse raha paigutanud inimestele antud lubadusi.

Pikka aega sääste kogunud inimeste küsimused on mõistetavad. Samas ei saa tulumaksuseaduse (TuMS) muudatusi pidada põhiseadusvastasteks.

Hoiuseintresside maksuvabastuse kaotamine

Füüsilistele isikutele makstavate hoiuseintresside tulumaksuvabastus jõustus 01.07.1998. Kuigi hoiuseintressid on olnud tulumaksust vabastatud pikka aega, ei ole tulumaksuseaduses (TuMS) sätestatud tähtajalist maksuvabastust ega ole muul viisil viidatud sellele, kui kaua maksuvabastus kehtib. Seega pole hoiustajal saanud tekkida mõistlikku ootust, et mitu aastat hiljem tema hoiuselt makstavad intressid on tulumaksuvabad. Tähtajalise hoiuse lepingu sõlminud inimene pidi arvestama, et intresside laekumise ajal võib maksuseadus olla muutunud ning et loodetav tulu võib seetõttu väheneda.

Tähtajalise hoiuse avanud inimeste pettumus on arusaadav. Siiski ei ole enne seadusemuudatuste jõustumist avatud tähtajalistele hoiustele avalduv tagasiulatuv mõju maksuseaduste muutmisel keelatud. Tugeva negatiivse tagasiulatava mõju korral peaks parlament kaaluma mõju leevendavate üleminekusätete kehtestamist. Kuigi hoiustajate maksukoormuse kasvu leevendavate üleminekunormide kehtestamine oli võimalik, ei saa praegu teadaoleva põhjal nende sätete kehtestamata jätmist pidada põhiseadusvastaseks. Ei saa kindlalt öelda, et tagasiulatuv negatiivne mõju hoiustajatele oleks sedavõrd ränk, et kaaluks kindlasti üles seadusandja huvi maksustada tulevast aastast kõik pärast 1. jaanuari välja makstavad hoiuseintressid.

Täiendava kogumispensioni väljamaksete maksustamine

2018. aastal muutuvad üldise maksuvaba tulu arvutamise põhimõtted. Täiendava kogumispensioni väljamaksete maksustamisel kehtivad seaduses sätestatud tingimuste täitmise korral ka tuleval aastal soodsamad maksumäärad. Samuti on regulaarselt makstava kindlustuspensioni maksuvabastus jõus. Seega olete seadusemuudatust väärsti mõistnud.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Vabatahtliku pensionifondi osakute müügist saadud sissetulekut ei maksustata lisaks 10% maksumäärale veel 20% maksumääraga.

Täiendavat kogumispensioni ehk pensioni III sambasse on võimalik raha koguda kahel viisil: omandades vabatahtliku pensionifondi osakuid või sõlmides täiendava kogumispensioni kindlustuslepingu. Üheaegselt võib omandada mitme pensionifondi osakuid ja sõlmida ka mitu kindlustuslepingut ühe või mitme kindlustusandjaga.

Riik annab mõlemal viisil III sambasse tehtud sissemaksetele maksusoodustuse – sissemaksetelt saab tagasi 20% tulumaksu (kuid mitte rohkem kui 15% maksustatavast aastasissetulekust või 6000 eurot aastas).¹ Väljamaksete maksustamine sõltub sellest, millal ja kuidas inimene investeeritud raha välja võtab. Kui ta müüb pensionifondi osakuid ja saab investeeritud raha kätte ebaregulaarsete ühekordsete maksetena, oleneb väljamaksete maksustamine tema vanusest väljamaksete tegemise ajal ja osakute omandamise ajast. Juhul kui müüa vabatahtliku pensionifondi osakud pärast 55-aastaseks saamist ning osakute omandamise ajast on möödunud vähemalt viis aastat, kohaldatakse ühekordsete väljamaksete maksustamisel soodusmäär (10%). Sama soodusmäär kehtib täielikult ja püsivalt ka siis, kui inimene jääb töövõimetuks enne 55. eluaastat. Kui soodusmäär kohaldamise tingimused pole täidetud, maksustatakse ühekordne väljamakse pensionifondist 20% maksumääraga.

Kindlustuslepingu alusel vähemalt kord kvartalis makstav eluaegne pension on maksuvaba (vt TuMS § 21 lg 4). Kindlustuslepingu saab sõlmida vabatahtlikku pensionifondi kogutud summa väljamaksmiseks regulaarsete pensionimaksetena.² Seega saab ka vabatahtliku pensionifondi osakute omanik otsustada maksuvaba kindlustuspensioni kasuks.

Küll aga võivad nn III samba väljamaksed hakata tuleval aastal mõjutama inimese üldise maksuvaba tulu suurust ja seeläbi üldist maksukoormust. See sõltub inimese valikust, mil viisil ja kui palju ta otsustab vabatahtlikust pensionifondist raha välja võtta.

Maksuvaba tulu määr tõuseb tuleval aastal 500 euronni kuus ja õigus maksuvaba tulu maha arvata sõltub inimese maksustatava sissetuleku (brutosissetuleku) suurusest. Maksustatava sissetulekuga inimesi koheldakse maksuvaba tulu arvutamisel edaspidi ühetaoliselt, olenemata sellest, kas nad saavad töötasu, pensioni, dividendi- või ettevõtlustulu, tulu vara võõrandamisest vms. Peale regulaarsete sissetulekute võivad inimese maksuvaba tulu suurust edaspidi mõjutada ühekordsed laekumised, näiteks kasu vara võõrandamisest (sh tulu osakute, aktsiate võõrandamisest, dividendid, hoiuseintressid jne). Maksuvaba sissetulek üldise maksuvaba tulu arvutamisel arvesse ei lähe.

Selgitan maksuvaba tulu muudatust järgmise näite varal. Inimene saab riiklikku vanaduspensioni 600 eurot kuus (7200 eurot aastas). Kui ta esitab Sotsiaalkindlustusametile avalduse järgmisel aastal 500 euro suuruse maksuvaba tulu arvestamiseks, arvutab Sotsiaalkindlustusamet tema sissetulekult iga kuu maksuvaba tulu 500 eurot ja peab tulumaksu kinni üksnes maksuvaba tulu ületavalt riikliku pensioni osalt (so sajalt eurot). Kui inimesel on nn III samba pensionifondi osakuid ning ta otsustab kõik või osa neist 2018. aastal müüa, võib maksuvaba tulu seeläbi väheneda, kuid ei pruugi. See sõltub inimese teistest maksustatavatest sissetulekutest ja pensionifondi osakute müügist saadud summast. Näiteks kui aastas 7200 eurot riiklikku pensioni saav inimene müüb tuleval aastal III samba pensioniosakuid 7000 euro eest ja teisi sissetulekuid

¹ Vt lähemalt <https://www.pensionikeskus.ee/iii-sammas/sissemaksed/maksusoodustus-sissemaksetele/>, TuMS § 13 lg 3 p 15, § 28 lg 1, § 42 lg 7.

² <https://www.pensionikeskus.ee/iii-sammas/valjamaksed/>, [kogumispensionide seaduse](#) § 64.

tal ei ole, on tema maksustatav tulu koos pensioniga kokku 14 200 eurot aastas. Sel juhul säilib tal ka tuludeklaratsiooni esitamise järel õigus 500 euro suurusele igakuisele maksuvabale tulule.

Kui müüa pensionifondi osakuid näiteks 8000 euro eest (muid sissetulekuid peale vanaduspensioni ei ole), on aastatulu kokku 15 200 eurot ning maksustatav sissetulek ületab piiri, millest alates hakkab maksuvaba tulu vähenema. Sel juhul on 6000 euro asemel (500 eurot kuus) õigus maha arvata mõnevõrra väiksem maksuvaba tulu summa – 5560 eurot aastas (ligi 463 eurot kuus). Pärast maksuvaba tulu mahaarvamist alles jääv sissetulek maksustatakse endiselt varem kehtinud maksumäärade järgi. Seadusandja ei ole muutnud lubadust maksustada täiendava kogumispensioni ühekordsed väljamaksed 10% maksumääraga.

Kui inimene saab eluaegse pensionilepingu alusel regulaarseid väljamakseid vähemalt kord kvartalis (vt TuMS § 21 lõige 4), on pension maksuvaba ning ei vähenda muude sissetulekute maksustamisel rakendatava maksuvaba tulu suurust. Seega, kui inimene kasutab pensionisääste viisil, mida seadusandja soovib soodustada, saab ta pensionimakseid maksuvabalt ja üldise maksuvaba tulu suurus nende väljamaksete tõttu ei muutu.

Juhul kui regulaarselt makstav kindlustuspension mingil põhjusel ei sobi ja osakuomanik soovib müüa oma pensionifondi osakuid tuleval aastal, tasub tal planeerida, mis summas osakuid müüa, et see ei mõjutaks maksuvaba tulu suurust või mõjutaks seda võimalikult vähe.

Tänavu saab pensionifondiosakuid veel müüa nii, et see ei mõjuta maksuvaba tulu suurust. Kui inimene otsustab siiski tuleval aastal müüa osakuid suure summa eest, mis võib talle kaasa tuua suurema tulumaksukohustuse, võiks ta kaaluda Sotsiaalkindlustusametile ja/või tööandjale esitatud maksuvaba tulu avalduse muutmist. Ametilt saab taotleda igakuise väiksema maksuvaba tulu arvestamist ja nii vältida või vähendada tulumaksu juurde maksmist 2019. aastal.

Mõistan, kui uued maksuvaba tulu arvutamise reeglid tunduvad keerulised. Riigikogul on maksu- ja sotsiaalpoliitika küsimustes avar otsustusruum ning õigus kehtestada maksusoodustusi ja -vabastusi. Astmeliselt rakenduv maksuvaba tulu on Riigikogu valik. Samuti on Riigikogul õigus soodustusi andes suunata inimesi tegema valikut regulaarselt makstava eluaegse kindlustuspensioni kasuks.

Märkisite oma kirjas, et riik kui lepingupool muudab aastaid või aastakümneid tagasi sõlmitud lepinguid ja seeläbi rikub neid. Maksuseaduste muutmist ei saa siiski käsitada lepingu rikkumisena, sest maksuseadus ei ole leping. Maksuseadus ei ole ka riigi lubadus, välja arvatud juhul, kui seadus sõnaselgelt lubaduse annab (nt sätestab tähtajalise maksusoodustuse või -vabastuse).

Austusega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise